

TEMAT LEKCJI: Dostęp do edukacji

AUTOR/KA: Piotr Chmielewski

KOREKTA MERYTORYCZNA: Wioleta Hutniczak

CELE:

Uczeń/uczennica wie, umie rozumie:

- znaczenie edukacji w życiu człowieka oraz szanse i przywileje związane z dostępem do edukacji,
- główne bariery w dostępie do edukacji na świecie,
- przykłady aktywnych postaw mieszkańców krajów globalnego Południa w pokonywaniu barier w dostępie do edukacji.

HASŁA TEMATYCZNE: dostęp do edukacji, bariery w dostępie do edukacji, Cele Zrównoważonego Rozwoju, prawa człowieka

POZIOM EDUKACYJNY (WIEK UCZNIÓW I UCZENNIC/ KLASA): gimnazjum, pierwsza klasa liceum

ODWOŁANIA DO PODSTAWY PROGRAMOWEJ:

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE – III etap edukacyjny

Cele kształcenia – wymagania ogólne (wybór)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji

Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat życia publicznego; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy.

II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów

Uczeń rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.

III. Współdziałanie w sprawach publicznych

Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.

IV. Znajomość zasad i procedur demokracji

Uczeń (...) wyjaśnia znaczenie indywidualnej i zbiorowej aktywności obywateli.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe (wybór)

5. Udział obywateli w życiu publicznym. Uczeń:

- 5. 3. przedstawia przykłady działania organizacji pozarządowych i społecznych (...) i uzasadnia ich znaczenie dla obywateli;
- 5. 4. wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym, europejskim i światowym;
- 5. 5. opracowuje – indywidualnie i w zespole – projekt uczniowski dotyczący rozwiązania jednego z problemów społeczności szkolnej lub lokalnej i w miarę możliwości go realizuje (np. jako wolontariusz).

9. Patriotyzm dzisiaj. Uczeń:

- 9. 4. uzasadnia, że można równocześnie być Polakiem, Europejczykiem i członkiem społeczności światowej;
- 9. 5. rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, w jaki sposób stereotypy i uprzedzenia utrudniają dziś relacje między narodami.

10. Państwo i władza demokratyczna. Uczeń:

- 10. 6. wyjaśnia, czym są prawa człowieka i uzasadnia ich znaczenie we współczesnej demokracji.

22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Uczeń:

- 22. 1 wyjaśnia, czym zajmuje się ONZ, jej najważniejsze organy (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny) i wybrane organizacje międzynarodowe;
- 22. 2 wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich.

23. Problemy współczesnego świata. Uczeń:

- 23. 1. porównuje sytuacje w krajach biednego Południa i bogatej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność;
- 23. 2. uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą;

23. 3. wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki;

- 23. 5. ocenia sytuację imigrantów i uchodźców we współczesnym świecie;

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE - IV etap edukacyjny (zakres podstawowy)

Cele kształcenia – wymagania ogólne (wybór)

I. Wykorzystywanie i tworzenie informacji

Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy (...).

III. Współdziałanie w sprawach publicznych

Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich; sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego; zna i stosuje zasady samoorganizacji i samopomocy.

VI. Znajomość praw człowieka i sposób ich ochrony

Uczeń wyjaśnia podstawowe prawa człowieka, rozpoznaje przypadki ich naruszania i wie, jak można je chronić.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe (wybór)

5. Prawa człowieka. Uczeń:

- 5. 2. wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne;
- 5. 3. podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka;
- 5. 4. znajduje w środkach masowego przekazu (w tym w Internecie) informacje o przypadkach łamania praw człowieka na świecie;
- 5. 5. bierze udział w debacie klasowej, szkolnej lub internetowej na temat wolności słowa lub innych praw i wolności;

6. Ochrona praw i wolności. Uczeń:

- 6. 4. przedstawia na przykładach działania podejmowane przez ludzi i organizacje pozarządowe broniące praw człowieka; w miarę swoich możliwości włącza się w wybrane działania (np. podpisuje apel, prowadzi zbiórkę darów);
- 6. 5. rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się im oraz przedstawia możliwości zaangażowania się w wybrane działania na rzecz równości i tolerancji;
- 6. 6. znajduje informacje o naruszaniu praw człowieka w wybranej dziedzinie (np. prawa kobiet, prawa dziecka, wolność wyznania, prawo do edukacji, prawa humanitarne) i projektuje działania, które mogą temu zaradzić.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE - IV etap edukacyjny (zakres rozszerzony)

Cele kształcenia – wymagania ogólne (wybór)

II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów

Uczeń rozpoznaje problemy w skali lokalnej, krajowej, europejskiej czy globalnej oraz szuka ich rozwiązania. Rozumie złożoność problemów społecznych i politycznych; dostrzega perspektywy różnych uczestników życia publicznego.

VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie

Uczeń przedstawia związki między swoim życiem a sytuacją swojej społeczności lokalnej, sytuacją Polski, Europy i świata. Wyjaśnia złożoność zjawisk społecznych, politycznych, ekonomicznych i kulturowych. Uwzględnia perspektywę globalną w interpretacji tych zjawisk.

GEOGRAFIA - IV etap edukacyjny (zakres podstawowy)

Cele kształcenia – wymagania ogólne (wybór)

- 8) Wykorzystanie różnych źródeł informacji do analizy i prezentowania współczesnych problemów przyrodniczych, gospodarczych, społecznych, kulturowych i politycznych.
- 9) Formułowanie i weryfikowanie hipotez dotyczących problemów współczesnego świata.
- 10) Rozumienie relacji człowiek - przyroda - społeczeństwo w skali globalnej i regionalnej.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe (wybór)

- 1. Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata. Uczeń:
  - 1. 1. wyróżnia i charakteryzuje obszary o optymalnych i trudnych warunkach do zamieszkania w skali globalnej i regionalnej; formułuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie;

PODSTAWOWE INFORMACJE NA TEMAT WARSZTATU MOŻNA ZNALEŹĆ:

W publikacji „Prawo do edukacji” dostępnej na stronie <https://www.pah.org.pl/dokumenty/#materialy-edukacyjne>

CO TRZEBA PRZYGOTOWAĆ PRZED ROZPOCZĘCIEM LEKCJI?

Przewietrz klasę, przesunąć ławki tak, aby było wystarczająco miejsca na krąg krzesel, ustaw krzesła w okręgu, upewnij się, że masz dostęp do tablicy i/lub flipcharta) i markerów i/lub kredy, komputera oraz rzutnika i ekranu.

CZAS: 2 godziny lekcyjne

Uwaga! Przed przeprowadzeniem tego warsztatu zapoznaj się animacją http://bit.ly/animacja_jak_mowic oraz z publikacją „Jak mówić o większości świata. Rzetelna edukacja o krajach globalnego Południa” dostępną na stronie: www.pah.org.pl/dokumenty/#materialy-edukacyjne . Jeżeli jest taka możliwość, zawieś w sali polityczną mapę świata.

Scenariusz może być modyfikowany przez osobą prowadzącą. Należy jednak pamiętać, aby postawione cele były zrealizowane a przekazy zgodne z wartościami edukacji globalnej i Kodeksem ds. obrazów i przesłań dot. krajów globalnego południa. – więcej informacji w publikacji powyżej.

UŻYTE SKRÓTY:

OP – osoba prowadząca
OU – osoby uczestniczące

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały (np. flipczart, link do filmu, załącznik nr...)	Uwagi i warianty ćwiczenia Na co należy zwrócić uwagę?
15 min	Wprowadzenie Cele: Wprowadzenie OU do tematu lekcji. – Refleksja co oznacza dostęp do edukacji i jak duże ma znaczenie. Próba odpowiedzi na pytanie: co oznacza dostęp do edukacji? Jaką edukacja pełni rolę w życiu człowieka? Dlaczego dostęp do edukacji jest tak istotnym prawem człowieka?	Wprowadzenie OP zapoznaje OU z tematem lekcji i prosi by OU przedyskutowały w parach pytanie „Co daje mi dostęp do edukacji?” i zapisały odpowiedź na nie na samoprzylepnej karteczce. W międzyczasie OP rysuje na tablicy/flipczarcie drzewo, na którym następnie przykleja hasłowe odpowiedzi OU nt. ich interpretacji dostępu do edukacji (zadając dodatkowe pytania w przypadku gdy interpretacja hasła nie jest jasna).	Wprowadzenie <ul style="list-style-type: none"> • Tablica/flipczart, kreda/marker, samoprzylepne karteczki 	Wprowadzenie
20 min	Spacer przywilejów Cele: Prawo do edukacji jest jednym z najważniejszych przywilejów człowieka.	Spacer przywilejów OU losują role, które przyjmą podczas ćwiczenia. Role są zróżnicowane ze względu na wykształcenie osób, które opisują. OU stają w szeregu, po czym – gdy	Spacer przywilejów <ul style="list-style-type: none"> • Załącznik nr 1: Opis losowanych ról oraz lista pytań do ćwiczenia 	Spacer przywilejów Ćwiczenie wymaga dość dużej przestrzeni, tak aby wszystkie OU mogły

	<p>Poniższe ćwiczenie ukazuje w jaki sposób ograniczony dostęp do edukacji pozbawia ludzi wolności w wymiarze lokalnym i globalnym.</p>	<p>usłyszają określone pytanie – zostają w miejscu albo wykonują krok w przód. Pytania dotyczą możliwości realizacji ich potencjału w społeczeństwie – w kontekście zdobywania informacji, rynku finansowego (np. przeczytanie i podpisanie umowy kredytowej), życia politycznego, możliwości na rynku pracy itp. Gdy OP przeczyta wszystkie pytania OU powinny być w różnych miejscach klasy. OP pyta poszczególne OU jak się czują w danej pozycji, dlaczego robił bądź nie robił kroków w przód. OP pyta OU o czy potrafią odnieść zasady tego ćwiczenia do mechanizmów istniejących w lokalnych i globalnych społecznościach.</p> <p>Edukacja oraz piśmienność sprawiają, że dana osoba jest mniej narażona na wykorzystanie np. podpisywanie niekorzystnych umów ze względu na ich niezrozumienie, wykluczenie z rynku finansowego oraz wszelkie manipulacje wynikające z braku dostępu do informacji. Ćwiczenie w metaforyczny sposób pokazuje jak istotna jest umiejętność przeczytania podstawowych komunikatów: ogłoszeń, zawiadomień, recept czy obwieszczeń władz lokalnych.</p> <p>Na koniec ćwiczenia OP prosi OU by wyszły ze swoich ról metaforycznie zdejmując i odrzucając maski bądź udając, że wychodzą z kombinezonów.</p>		<p>ustawić się ramię w ramię w jednej linii. Jeżeli sala nie jest wystarczająco duża, można spróbować znaleźć większą przestrzeń na korytarzu. Przed rozpoczęciem ćwiczenia przygotuj salę tak, aby krzesła i ławki stały pod ścianą.</p>
--	---	--	--	---

50 min	<p>Pokonywanie barier w dostępie do edukacji</p> <p>Cele:</p> <p>Ćwiczenie ma na celu wskazanie głównych barier w dostępie do edukacji na świecie oraz sposobów ich przezwyciężania podkreślając jednocześnie sprawczość osób dotkniętych tym problemem</p>	<p>Pokonywanie barier w dostępie do edukacji</p> <p>OU dzielą się na 3 grupy, z których każda dostaje osobny temat do opracowania. Tematy dotyczą barier w dostępie do edukacji na świecie oraz sposobów pokonywania tych barier. OU mają 15 minut by zapoznać się z tekstem i odpowiedzieć na pytania do niego dołączone. Po tym czasie każda z grup prezentuje swój temat – każda prezentacja zaczyna się od pytania OP do wszystkich OU co może oznaczać dana bariera i w jaki sposób ogranicza dostęp do edukacji. Grupa OU prezentujących temat występuje jako „grupa ekspercka” i uzupełnia/koryguje odpowiedź nt. barier edukacji a następnie prezentuje przykład wykraczania poza ograniczenia w dostępie do edukacji. Każda prezentacja kończy się krótkim filmikiem dotyczącym prezentowanego przykładu.</p>	<p>Pokonywanie barier w dostępie do edukacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 opisy barier i przypadków ich pokonywania wraz z zestawem pytań • 3 krótkie filmy • Rzutnik i ekran do wyświetlania filmów <p>Załączniki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2 Dyskryminacja dziewczynek i kobiet 3 Konflikty zbrojne 4 Ubóstwo 	<p>Pokonywanie barier w dostępie do edukacji</p> <p>Każdy przykład bariery w dostępie do edukacji zobrazowany jest personalną historią osadzoną w konkretnym kontekście geograficznym i kulturowym. Istotne jest by podkreślać sprawczość osób dotkniętych tymi problemami i pokazać sposób w jaki wpływają i kształtują otaczającą ich rzeczywistość. W kontekście problemów globalnych ważne jest by zwracać uwagę na możliwości oraz bariery działania i powodowania zmian w porządku społecznym osób, które tymi problemami są dotknięte. Jest to alternatywa dla dominującego w przestrzeni publicznej</p>
--------	--	---	--	--

				sposobu pokazywania tych osób jako biernych i pasywnych beneficjentów pomocy międzynarodowej.
10 min	Prawda czy fałsz Ćwiczenie ma na celu w przystępny sposób zaprezentować „twarde” dane na temat edukacji na świecie	Prawda czy fałsz OP dzieli OU na 3 osobowe zespoły, z których każdy dostaje listę 8 stwierdzeń na temat dostępu do edukacji na świecie. OU dyskutują w grupach na temat które z twierdzeń jest prawdziwe bądź fałszywe. OP czyta po kolei twierdzenia pytając OU o wyniki ich ustaleń	Prawda czy fałsz <ul style="list-style-type: none"> Załącznik nr 5 - lista pytań i odpowiedzi do gry prawda/fałsz dla OU 	Prawda czy fałsz
10 min	Zakończenie Podsumowanie i refleksja na temat przebytego procesu oraz rezultatów warsztatu	Zakończenie OP powraca do zapisanych podczas wprowadzenia do lekcji „owoców”. Pyta OU czy po doświadczeniach z odbytej lekcji chciałby coś dodać lub zmienić. OP prosi by OU zapisały na kartkach 3 rzeczy, o których chciałyby opowiedzieć rodzicom/opiekunom po zakończonym warsztacie	Zakończenie	Zakończenie

ZAŁĄCZNIKI (m.in. testy, karty pracy i zdjęcia - wklejamy do tego pliku)

Załącznik nr 1: Opis losowanych ról oraz lista pytań do ćwiczenia

Opis Ról - Spacer przywilejów

Osoba 1: W szkole, do której chodziłeś/aś obowiązywały mundurki, a Twoich rodziców nie było stać na zakup jednego dla Ciebie. W związku z tym ukończyłeś/aś tylko pierwszą klasę podstawówki. Później musiałeś/aś zrezygnować z edukacji.

Osoba 2: W kraju, w którym się wychowałeś/aś system edukacji jest darmowy. Pochodzisz z niezamożnej rodziny, dlatego udało Ci się ukończyć podstawówkę i liceum, Twojej rodziny nie było jednak stać na utrzymywanie Cię w mieście akademickim, dlatego wraz z osiągnięciem pełnoletności podjąłeś/łaś pracę zarobkową.

Osoba 3: Jesteś kobietą i skończyłaś szkołę podstawową i to na razie wszystko, na co zgodzili się Twoi rodzice. Gdybyś chciała rozpocząć szkołę średnią, musiałabyś zamieszkać w akademiku. Twoja rodzina uważa, że dziewczęta, które są dobrze wychowane nie spędzają nocy poza domem ani nie spotykają się z nieznajomymi. Gdybyś zamieszkała w akademiku, Twoi rodzice naraziliby się na krytykę. Pomagasz zatem w domu.

Osoba 4: Gdy byłeś/aś dzieckiem w jedynej szkole, która znajdowała się w Twoim sąsiedztwie zajęcia prowadzone były po angielsku. Twoja rodzina nie знаła tego języka więc zdecydowała nie posyłać Cię do szkoły. Od wczesnego dzieciństwa pomagałeś/aś w gospodarstwie domowym i jesteś w stanie wykonać wiele prac, lecz nie umiesz czytać ani pisać.

Osoba 5: W kraju, w którym się wychowałeś/aś edukacja na każdym szczeblu jest darmowa. Udało Ci się skończyć szkołę średnią i z niewielkim finansowym wsparciem rodziców ukończyć studia magisterskie na uniwersytecie w stolicy Twojego kraju.

Osoba 6: Edukacja w Twoim kraju jest płatna. Dlatego zdecydowałeś/aś się na naukę we własnym zakresie w bibliotece. Udało Ci się opanować podstawę programową na własną rękę ale nie udało Ci się nawet podejść do egzaminu, ponieważ nie masz środków finansowych na opłatę egzaminacyjną.

Osoba 7: Twoja szkoła oddalona była o 7 km od Twojego domu i nie dało się do niej dotrzeć transportem publicznym. Dlatego też podczas dużych deszczów nie mogłeś/aś dotrzeć na pieszo do szkoły. Podczas pory deszczowej opuściłeś/aś zbyt dużo zajęć i zostałeś/aś z niej wyrzucony. Nie ukończyłeś/aś nawet jednej klasy podstawówki.

Osoba 8: Edukacja w Twoim kraju jest płatna ale pochodzisz z zamożnej rodziny, której udało się sfinansować Twoje kształcenie aż do szkoły średniej.

Osoba 9: Twoja szkoła była oddalona o 12 km od domu i przez całą podstawówkę pokonywałeś/aś tę odległość na pieszo. Udało Ci się w ten sposób zdobyć podstawowe wykształcenie.

Osoba 10: Twoją edukację przerwał konflikt zbrojny – szkoła, do której chodziłeś/aś została zamknięta na czas walk, które trwały pięć lat. Po zakończeniu wojny nie wróciłeś/aś do szkoły ponieważ miałeś/aś już prace i krewnych na utrzymaniu. Nie udało Ci się skończyć ani jednej klasy.

Osoba 11: Gdy chodziłeś/aś do podstawówki, w Twoim kraju wybuchła wojna. Mimo dużego niebezpieczeństwa kontynuowałeś/aś naukę i udało Ci się zdobyć podstawowe wykształcenie. Po wojnie trafiłeś/aś do obozu dla uchodźców, w którym nie było szkoły średniej.

Osoba 12: Pochodzisz z niezamożnej rodziny, ale edukacja w Twoim kraju jest darmowa, dlatego udało Ci się zdobyć średnie wykształcenie. Twojej rodziny nie było stać by posłać Cię na studia, ale i dzięki rządowemu programowi stypendialnemu dla zdolnych uczniów udało Ci się ukończyć studia magisterskie.

Osoba 13: W regionie, w którym mieszkasz jest tylko jedna szkoła podstawowa. Jest ona darmowa, lecz liczba nauczycieli nie jest wystarczająca. Ponadto są oni bardzo źle opłacani i często nie przychodzą do pracy. Udało Ci się skończyć 4 klasy podstawówki, lecz jakość kształcenia w Twojej szkole była tak mała, że z trudem potrafisz czytać i pisać.

Osoba 14: Pochodzisz z niezamożnej, rolniczej rodziny. Podczas okresu wzmożonej pracy na roli, Twój rodzice bardzo potrzebowali Twojej pomocy. Dlatego opuszczając/aś bardzo dużo zajęć, aż w końcu zostałeś/aś wyrzucony/na ze szkoły. Nie udało Ci się ukończyć podstawówki.

Osoba 15: Edukacja w Twoim kraju jest darmowa, dlatego udało Ci się ukończyć szkołę średnią, mimo że nie pochodzisz z zamożnej rodziny. Na studia mogłeś/aś sobie pozwolić dzięki kredytowi studenckiemu, który subsydiowany jest przez kraj, w którym mieszkasz.

Jeśli możesz odpowiedzieć twierdząco na następujące pytanie, zrób krok do przodu.

- 1) W Twoim kraju zbliżają się wybory – kandydaci przedstawiają swoje programy w lokalnych gazetach – czy jesteś w stanie wybrać program, który najbardziej Ci odpowiada?
- 2) Czy bez problemu możesz wyrobić sobie paszport?
- 3) Czy z łatwością możesz odbywać podróże międzynarodowe?
- 4) Kupiłeś potrzebny Ci lek a szczegółowy sposób jego zastosowania wyjaśniony jest w dołączonej do niego ulotce. Czy wiesz jak bezpiecznie używać tego leku?
- 5) Czy możesz swobodnie korzystać z internetu?
- 6) Czy jesteś w stanie podpisać umowę kredytową z lokalnym bankiem?
- 7) Możesz ubiegać się o dobrze płatną pracę, w której wymagane jest wykształcenie wyższe. Dowiedziałeś się o nowej ofercie dobrze płatnej pracy. Wymagane jest wykształcenie wyższe. Czy możesz aplikować?

- 8) Międzynarodowy koncern rolniczy zawłaszczył część ziemi, która należy do Twojej rodziny od pokoleń. Możesz zaprotestować przeciwko temu działaniu przed sądem, lecz potrzebna jest do tego pisemna skarga. Czy jesteś w stanie ją napisać?
- 9) Lokalny samorząd w Twoim regionie wspiera gospodarstwa domowe. By zostać beneficjentem programu trzeba złożyć podanie w urzędzie, gdzie szczegółowo trzeba opisać swoją sytuację i dochody. Czy jesteś w stanie to zrobić?
- 10) Czy jesteś w stanie sprawdzić prognozę pogody i odczytać ostrzeżenia meteorologiczne w internecie?
- 11) W Twojej okolicy zbliżają się wybory! Kandydaci rozdają okolicznym mieszkańcom swoje programy wyborcze. Czy jesteś w stanie przeanalizować programy wyborcze lokalnych polityków?
- 12) Uruchomiona kurs online, w którym możesz dokształcić w interesującym Cię obszarze. Czy jesteś w stanie z niego skorzystać?
- 13) Ktoś Cię oszukał – chcesz zgłosić to do sądu, lecz skarga wymaga pisemnego uzasadnienia. Czy jesteś w stanie ją złożyć?
- 14) Na rynku pracy pojawiła się nowa oferta! Minimalnym wymaganiem jest wykształcenie średnie. Czy jesteś w stanie aplikować na to stanowisko?
- 15) Czy jesteś w stanie przeczytać dziennik z najważniejszymi informacjami z kraju i ze świata?
- 16) Czy możesz bez przeszkód korzystać z mediów społecznościowych?

Załącznik nr 2

Dyskryminacja dziewczynek i kobiet

103 miliony młodych ludzi na całym świecie nie posiadają podstawowej umiejętności pisania i czytania, z czego ponad 60% to kobiety.

W 63 krajach do szkół chodzi mniej dziewcząt niż chłopców, a 2/3 osób, które nie potrafią czytać, to kobiety. W wielu krajach dziewczynkom i kobietom kultura wyznacza inne role społeczne niż mężczyznom i chłopcom. W kulturach patriarchalnych to mężczyzna odpowiedzialny jest za utrzymanie rodziny, kobiety z reguły mają opiekować się dziećmi i domem. W takiej sytuacji wiele rodzin decyduje się na posłanie do szkoły jedynie chłopców. Wierzą, że to lepsza inwestycja niż posłanie do szkoły dziewczynki. Jednak według różnych badań edukacja dziewcząt i kobiet w znacznym stopniu przyczynia się do rozwoju całej społeczności – zyskuje na tym rolnictwo, zdrowie dzieci i rozwój ekonomiczny kraju.

Historia Malali

Za "walkę z ciemieniem dzieci i młodych ludzi oraz o prawo wszystkich dzieci do nauki". 17-letnia pakistańska aktywistka Malala Yousafzai, działającą na rzecz dostępu do edukacji i praw kobiet, otrzymała Pokojową Nagrodę Nobla.

Już w wieku 11 lat Malala Yousafzai zaczęła prowadzić blog, pod pseudonimem Gul Makai. Opowiadała się w nim za prawem kobiet do edukacji i wolności oraz decydowania o własnym losie. Mieszkała w dolinie Swat, na północy Pakistanu, gdzie tamtejsi talibowie sprzeciwiali się nauce dziewcząt.

W październiku 2012 roku została zaatakowana przez talibów w drodze powrotnej ze szkoły. Przeżyła postrzały w głowę i w szyję. Po intensywnej rehabilitacji w Anglii, kontynuuje edukację w Pakistanie. Po zamachu Grupa Talibski Ruch Pakistanu ogłosiła, że dziewczynka propagowała zachodni styl życia i zachowywała się "nieprzyzwoicie". Atak miał być ostrzeżeniem dla wszystkich, którzy ośmielają się krytykować talibów.

Za swoją działalność Malala Yousafzai została uhonorowana wieloma wyróżnieniami, w 2011 roku otrzymała pakistańską National Youth Peace Prize, a w ubiegłym roku - Nagrodę im. Anny Politkowskiej i Nagrodę Sacharowa, przyznaną przez Parlament Europejski, za zasługi w walce o prawa człowieka. - To bardzo dzielna dziewczyna, a to co zrobiła wymaga dostrzeżenia i docenienia - mówił wtedy w Jedyńce europoseł Marek Migalski.

Źródło: Polskie Radio

„10 cytatów Malali z przemówienia przed komitetem noblowskim”

„Dzień Malali to nie jest mój dzień. Dzisiaj jest dzień każdej kobiety, każdego chłopca i każdej dziewczynki, która podnosi głos w imię swoich praw... Jestem tylko jedną z nich.”

"Podnoszę mój głos - nie po to, by krzyczeć, ale po to, by ci bez głosu mogli zostać usłyszani."

"9 października 2012 r., talibowie strzelili w lewą część mojego czoła. Postrzelili także moich przyjaciół. Myśleli, że kule nas uciszą. Nie udało im się. Potem, z tej ciszy, pojawiło się tysiące głosów."

"Nic nie zmieniło się w moim życiu z wyjątkiem tego: Zginęła słabość, strach i bezradność. Siła, moc i odwaga się zrodziły."

"Nie jestem przeciwko nikomu. Nie jestem tutaj, aby mówić w kategoriach osobistej zemsty na talibach lub innych grupach terrorystycznych. Jestem tu, by mówić o prawie do edukacji dla każdego dziecka. Chcę edukacji dla synów i córek wszystkich ekstremistów, zwłaszcza talibów."

"Mądre powiedzenie: "Pióro jest potężniejsze niż miecz", było prawdą. Ekstremiści boją się książek i piór. Przeraża ich moc edukacji."

"...koncentruje się na prawach kobiet i edukacji dziewcząt, ponieważ one cierpią najbardziej. Był czas, kiedy działaczki prosiły mężczyzn, by walczyli o ich prawa. Tym razem zrobimy to same. Nie mówię mężczyznom, by przestali mówić o prawach kobiet, a skupiam się na kobietach, by były niezależne w walce o siebie."

"...nie możemy zapominać, że miliony ludzi cierpią z powodu ubóstwa, niesprawiedliwości i ignorancji. Nie możemy zapominać, że miliony dzieci nie mają dostępu do szkół. Nie wolno nam zapominać, że nasze siostry i bracia czekają na przyszłość pełną pokoju. Pozwólcie nam prowadzić globalną walkę z analfabetyzmem, ubóstwem i terroryzmem, i pozwólcie nam wziąć nasze książki i długopisy. One są naszą najpotężniejszą bronią."

"Jedno dziecko, jeden nauczyciel, jeden długopis i jedna książka może zmienić świat."

Źródło: Na Temat

Film o Malali:

<https://www.youtube.com/watch?v=75uXB42TVHs>

Pytania do tekstu:

- 1) Dlaczego niemalże 2/3 osób niepiśmiennych na świecie to kobiety?
- 2) Dlaczego, w niektórych kulturach rodziny chętniej inwestują w edukację chłopców?
- 3) Jak szeroki dostęp do edukacji dla dziewczyn wpływa na lokalne społeczności?
- 4) Dlaczego zdaniem Malali pióro jest silniejsze niż miecz?
- 5) Co dla Ciebie oznacza stwierdzenie: Jedno dziecko, jeden nauczyciel, jeden długopis i jedna książka może zmienić świat.

Załącznik nr 3

Konflikty zbrojne - Wojna w Syrii

Szacuje się, że na świecie 50% dzieci nie uczęszczających do szkoły podstawowej żyje na terenach objętych konfliktami zbrojnymi.

W Syrii prawie dwa miliony syryjskich dzieci nie uczęszcza do szkoły – 40% wszystkich uczniów w klasach od 1 do 9. W samej Syrii podczas 5 lat konfliktu odnotowano ponad 4000 ataków na placówki szkolne, z których 1 zaprzestała swojej edukacyjnej działalności. Podczas konfliktu syryjski sektor edukacji stracił ponad 50.000 nauczycieli. Konflikty zbrojne wpływają na edukację młodzieży także w inny sposób – w kryzysowych sytuacjach dzieci często zmuszane są do pracy by pomóc utrzymać rodzinę, natomiast dziewczynki wydawane są za mąż przez rodziców, którzy mają nadzieję, że w ten sposób pomogą im uniknąć wojennej przemocy.

Sytuację utrudnia fakt, że obecnie milion syryjskich dzieci to uchodźcy i zapewnienie im możliwości powrotu do szkoły jest niezwykle trudne. Szacuje się, że w Libanie do końca tego roku przebywać będzie blisko 550 tys. syryjskich dzieci w wieku szkolnym (w porównaniu z 300 tys. dzieci libańskich). W tym roku zaledwie co 7 mały uchodźca z Syrii miał dostęp do edukacji. W Jordanii około 2/3 syryjskich dzieci nie chodzi do szkoły. Spośród 30 tys. dzieci w wieku szkolnym, które mieszkają w obozie dla uchodźców w Zaatari, 12 tys. jest zapisanych do szkoły. W Iraku dziewięć osób na dziesięć dzieci-uchodźców nie kontynuuje edukacji. W ciągu ostatnich trzech tygodni do Kurdystanu przybyło więcej niż 50 tys. uchodźców, a połowa z nich to dzieci, które potrzebują wsparcia i pomocy, aby kontynuować naukę.

Nasilająca się przemoc wewnątrz Syrii, bariera językowa, brak dostępu do edukacji, brak poczucia bezpieczeństwa, bieda i różnego rodzaju napięcia – to problemy, z którymi borykają się dzieci chcące chodzić do szkoły i kontynuować edukację.

Dla kraju, który przed wybuchem konfliktu był na najlepszej drodze do zapewnienia powszechnej edukacji na szczeblu podstawowym, liczby te są zdumiewające. Migracje ludności, przemoc, strach i brak stabilności zabierają tysiącom dzieci radość z uczenia się. Rodzice mówią nam, że rozpaczliwie pragną, aby ich dzieci kontynuowały edukację – mówi Maria Calivis, dyrektor regionalny UNICEF na Bliski Wschód i Afrykę Północną.

Odwaga syryjskich dzieci na ich drodze do edukacji podczas konfliktu

Jakbyś się czuł/czuła gdyby droga na Twój egzamin maturalny oznaczała 13 godzinną podróż przez strefę wojny i niekończące się kontrole uzbrojonych po żeby żołnierzy? Co byś zrobiła/zrobił gdyby 12 lat Twojej ciężkiej pracy by zdobyć maturę mogło zostać zaprzepaszczone przez wojnę, która zdaje się nie mieć końca?

To tylko niektóre z problemów, z którymi na co dzień muszą mierzyć się syryjskie dzieci.

„Podróż była bardzo droga” mówi Hadi, uczeń 9 klasy, który zaryzykował niebezpieczną, 13godzinną podróż ze swojej wsi do ośrodka egzaminacyjnego w Aleppo poprzez tereny ogarnięte konfliktem. „Moja rodzina musiała zapłacić 15.000 SYP (około 120 PLN) by przekroczyć linię frontu”.

Za pierwszą próbą Hadiemu nie udało się dotrzeć do Aleppo ponieważ droga była zablokowana przez toczące się walki. Ale był zdeterminowany by podejść do egzaminu więc nie próbował dalej. Zdecydował się wybrać inną, znacznie dłuższą drogę. Ten sam dystans w czasach pokoju mógłby pokonać w ciągu 4 godzin ale podczas wojny ta niebezpieczna podróż zajęła mu 3 razy więcej czasu.

„Przez ostatnie kilka lat równocześnie pracowałem i przygotowywałem się do egzaminów. Korzystałem z podręczników szkolnych ale uczyłem się na własną rękę” – mówi Hadi.

W podobnej sytuacji znalazło się ponad 10.000 syryjskich dzieci, które w maju i czerwcu 2016 roku podjęły ryzyko podróży przez strefę wojny, po to tylko by podejść do końcowego egzaminu szkolnego. Każda z tych podróży związana była z innym ryzykiem – niektóre z dzieci napotykała uzbrojone grupy, które nie chciały pozwolić im podejść do egzaminu, niektóre osoby podróżowały drogami prowadzącymi przez strefy działań zbrojnych, większość osób wielokrotnie została zatrzymana na punktach kontrolnych, gdzie musiała odpowiadać na niekończące się pytania żołnierzy. Poza olbrzymią odwagą, takie podróże wymagają również sporych nakładów finansowych, o które syryjskim rodzinom podczas wojny jest niezwykle trudno.

Każdy sukces i zdany egzamin jest dla tych osób wielkim powodem do dumy. Mimo ekstremalnych okoliczności wielu osobom udaje się pokonać bariery w dostępie do edukacji, poznawać nowych przyjaciół, którzy przeszli podobną drogą i jednocześnie czerpać i być dla nich inspiracją.

„Chciałabym przekazać wiadomość młodzieży na całym świecie. Edukacja jest naszą bronią. Możemy zadać kres cierpieniu tej wojny, tylko jeśli nie przestaniemy się uczyć” mówi Batoul, która by zdać egzamin na koniec roku szkolnego pokonała wraz ze swoją matką drogę z Idlib do Hama.

Źródło: <https://www.unicefusa.org/stories/syrian-childrens-courage-education-offers-hope-amid-grim-reality/30857>

Film: <https://www.youtube.com/watch?v=U3BsPo3NFqE&feature=youtu.be>

Pytania do tekstu:

- 1) W jaki sposób konflikty zbrojne mogą wpływać na system edukacji?
- 2) W jaki sposób konflikt w Syrii wpłynął na dostęp do edukacji miejscowej młodzieży?
- 3) Dlaczego pomimo dużego ryzyka, tak wielu syryjskich uczniów i uczennic starało się przystąpić do egzaminów?

Załącznik nr 4

Ubóstwo i niewystarczająca infrastruktura

Edukacja pełni rolę podstawowego narzędzia do przerwania kręgu ubóstwa. Dziecko, które będzie potrafiło czytać i pisać, nauczy się podstaw algebry i zdobędzie wiedzę z pozostałych przedmiotów, ma większą szansę na rozwój i wyjście poza schematy rodzinne (może dostać lepszą pracę, zdecydować się na migrację zarobkową, otrzymać zatrudnienie nie tylko jako pracownik fizyczny, ale i umysłowy).

W wielu krajach dostęp do edukacji jest płatny, co wymiennie utrudnia osobom ubogim zdobycie wykształcenia. Brak środków publicznych do sfinansowania edukacji jest problemem, który występuje głównie w krajach mających zobowiązania kredytowe wobec innych państw czy też instytucji finansowych. Spłata długu zewnętrznego pochłania ogromną część PKB tych państw.

W Konwencji o Prawach Dziecka państwa zobowiązały się do ochrony dzieci przed wykorzystywaniem ekonomicznym i każdą pracą, która może być niebezpieczna lub utrudniać dostęp dziecka do edukacji. Mimo tych zapisów UNICEF alarmuje, że nadal na całym świecie pracuje ponad 150 milionów dzieci. Zjawisko pracy dzieci jest najpowszechniejsze w krajach globalnego Południa. Większość dzieci pracuje w fabrykach, kopalniach, rolnictwie, pomaga w przedsiębiorstwach rodziców lub prowadzi działania na własną rękę (na przykład sprzedając jedzenie na ulicy). Podstawową przyczyną pracy dzieci jest ubóstwo ich rodziców, których nie stać na zaspokojenie potrzeb rodziny i wysłanie potomstwa do szkoły. Oznacza to, że rozwiązaniem problemu pracy dzieci nie może być wprowadzenie jej prawnego zakazu; konieczne jest wsparcie rodzin w wychodzeniu z ubóstwa.

Historia Georga z Nairobi

Kenijski rząd ma trudności by znaleźć środki na zapewnienie darmowej edukacji wszystkim obywatelom. Dlatego w Kenii edukacja na każdym poziomie nauczania jest płatna. Ponadto wiele szkół nakłada na uczniów obowiązek noszenia mundurków oraz nalicza dodatkowe opłaty za egzaminy. Osoby ubogie nie są w stanie pokonać tych barier w dostępie do edukacji, dlatego jakość kształcenia, którą otrzymują jest niska. Bez dobrego wykształcenia, bardzo trudno im znaleźć dobrze płatną pracę, a bez niej nie mają dostępu do dochodu, który zapewniłby dobre wykształcenie ich własnym dzieciom. W ten sposób tworzy się zamknięte koło ubóstwa, którego przerwanie jest bardzo trudne dla osób, które w nim się znalazły.

George wychował się w Domu Dziecka w Nairobi. Instytucja, która finansowała jego placówkę nie miała środków by opłacić swoim podopiecznym edukację na wszystkich szczeblach, dlatego George mógł skończyć jedynie parę pierwszych klas podstawówki. Bardzo zależało mu by kontynuować naukę, dlatego postanowił kształcić się na własną rękę, w miejscowej bibliotece. Przez następne trzy lata realizował program zawarty w kenijskiej podstawie programowej, poza szkołą, ucząc się z książek, które mógł dostać w bibliotece. W Kenii samo podejście do egzaminu jest płatne, a George

nie miał środków na opłatę egzaminacyjną. Dlatego przez rok poprzedzający egzamin maturalny sprzedawał cukierki, kierowcom, którzy tkwili w korkach z powodu budowy obwodnicy Nairobi. W ten sposób zbierał niezbędne środki na egzamin, który zdał z bardzo dobrym wynikiem.

George na moście nad obwodnicą Nairobi – gdy droga ta była w budowie tworzyły się na niej duże korki. George sprzedawał wtedy kierowcom cukierki i w ten sposób łączył środki na opłatę egzaminacyjną. Autor zdjęcia: Tomas Princ.

Film : https://www.youtube.com/watch?v=j_YC93d_CSo

Jest to piosenka hiphopowej grupy Sirikali, która pochodzi z dzielnicy Mathare (tej samej, w której wychował się George) – widać ją w tle na teledysku. Zespół tworzy dwóch braci, którzy w piosence „How come?” zwracali uwagę na krytykę jaką dotyka ich ze strony bogatszej części kenijskiego społeczeństwa. Muzycy zadawali pytanie jak to możliwe, że tak wiele osób widzi jedynie negatywne cechy ubogich mieszkańców Mathare i obwinia ich za sytuację, w której się znaleźli.

Cytaty z piosenki:

„Jak to możliwe, że nie widzisz mojego bólu? Tak jakbym to ja był jednym winnym tej sytuacji.”

„Wierzę w siebie bardziej niż ty we mnie wierzysz”.

Pytania do tekstu:

- 1) W jaki sposób ubóstwo tworzy bariery w dostępie do edukacji?
- 2) Czym jest „zamknięty krąg ubóstwa” i jaki jest mechanizm jego działania?
- 3) Jaka jest główna przyczyna zarobkowej pracy dzieci i jak może wpływać na ich edukację?
- 4) Co Twoim zdaniem mieli na myśli muzycy z zespołu Sirikali mówiąc o ich bólu, który nie jest zauważany przez resztę społeczeństwa?
- 5) Czy jesteś w stanie znaleźć analogię pomiędzy sytuacją osób zamieszkujących dzielnicę Mathare a rzeczywistością w Twojej szkole/mieście/kraju?

Załącznik nr 5

Prawda czy fałsz?

- 1) 50% dzieci nie uczęszczających do szkoły podstawowej żyje na terenach objętych konfliktami zbrojnymi. (prawda)
- 2) Prawo do nauki nie wchodzi w skład Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.
(fałsz - Prawo do nauki to jedno z podstawowych praw człowieka, jego istnienie jest uznane przez art. 26 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka).
- 3) Prawo do edukacji oznacza, że każdy człowiek ma prawo do bezpłatnej nauki przynajmniej na poziomie podstawowym (prawda)

- 4) Jednym z najważniejszych Celów Zrównoważonego Rozwoju jest zapewnienie wszystkim wysokiej jakości edukacji oraz promowanie uczenia się przez całe życie. (prawda)
- 5) Wskaźnik liczby dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej w krajach globalnego Południa w XXI wieku systematycznie rośnie i osiągnął obecnie ponad 90%. (prawda)
- 6) 103 miliony młodych ludzi na całym świecie nie posiadają podstawowej umiejętności pisania i czytania, z czego ponad 60% to mężczyźni. (fałsz – mężczyźni to 40% z tych osób)
- 7) Uchwalenie międzynarodowej Konwencji o prawach dziecka nastąpiło w 1978 roku na forum ONZ z inicjatywy Polski. (prawda)
- 8) W Konwencji o Prawach Dziecka państwa zobowiązały się do ochrony dzieci przed wykorzystywaniem ekonomicznym i każdą pracą, która może być niebezpieczna lub utrudniać dostęp dziecka do edukacji. (prawda)

ŹRÓDŁA I MATERIAŁY DODATKOWE :

Przeczytaj więcej o dostępie do edukacji na stronie PAH: <https://www.pah.org.pl/zaangazuj-sie/dla-szkol/akcja-edukacja/>

Akcja Edukacja – broszura dla nauczycieli i nauczycielek realizujących kampanie Polskiej Akcji Humanitarnej:

https://www.pah.org.pl/app/uploads/2017/06/2017_dlaszkol_kampania_akcjaedukacja_broszura_akcja_edukacja.pdf

Pomóż nam tworzyć jeszcze lepsze materiały i wypełnij ankietę: http://bit.ly/ocen_materiały_PAH

Scenariusz powstał w ramach projektu „Otwórz się na Cele Zrównoważonego Rozwoju” współfinansowanego w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Scenariusz jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Polskiej Akcji Humanitarnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/>